

PROFESORIAUS AKADEMIKO MYKOLO BIRŽIŠKOS ATMINIMO SUOLELIO ATIDARYMAS VU BOTANIKOS SODE KAIRĖNUOSE

Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubo (VUPEK) valdyba apsvarstė ir pritarė prezidento prof. V.B. Pšibilskio pasiūlymui: paminėti Mykolo Biržiškos – Lietuvos Nepriklausomybės Akto (1918 m. vasario 16 d. Nutarimo dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo) signataro, VU rektoriaus profesoriaus akademiko – 140-ąsias gimimo ir 60-ąsias mirties metines ir pastatyti atminimo suolelį Kairėnų botanikos sode (BS). Kreipimesi (2021 02 10) į VUPEK narius išreikštai iniciatyvai pritarė 30 emeritų, o vėliau šią idėją parėmė Lietuvos mokslų akademija (LMA). Bendru sutarimu buvo nutarta suolelio atidarymo ceremoniją rengti spalio 19 d. Nepaisydami darganoto ryto, apie 11 val. prie VU botanikos sodo susirinko VUPEK nariai, LMA prezidentas Jūras Banys ir svečiai.

BS Komunikacijos ir paslaugų skyriaus vadovės Aidos Vidos Dobkevičiūtės nuotrauka

Susirinkusieji, botanikos sodo bendradarbės dr. Silvos Žilinskaitės vedini, patraukė link prieš gerą savaitę pastatyto suolelio, darniai prigludusio prie jau stovinčių, skirtų VU rektoriams LMA akademikams Jonui Kubiliui ir Benediktui Juodkai.

Atminimo suolelis VU rektoriui LMA prezidentui prof. akad. M. Biržiškai (A.F. Orliuko nuotrauka)

Užrašas ant suolelio byloja „1918 m. Vasario 16 d. Nutarimo signatarui, Vilniaus universiteto rektoriui, Lietuvos mokslų akademijos prezidentui, profesoriui, akademikui Mykolui Biržiškai (1882–1962). Vilniaus universiteto profesorių emeritų klubas, Lietuvos mokslų akademija, 2022”.

Pradėdamas suolelio atidarymo ceremoniją, į susirinkusius kreipėsi VUPEK prezidentas prof. V.B. Pšibilskis, Jis papasakojo apie suolelio pastatymo idėją, abipusiškai geranorišką VUPEK valdybos ir BS administracijos bendradarbiavimą gaminant suolelį, parenkant jam vietą bei kitus klausimus.

Prof. V.B. Pšibilskio įžanginis žodis (A.V. Dobkevičiūtės nuotrauka)

Prezidentas savo pasisakyme pažymėjo, kad šiandieną atidaromas suolelis yra VUPEK ir LMA narių dovana, skiriama žyriam mūsų šalies mokslininkui bei valstybininkui paminėti. Suolelio juostelę perkirpo VUPEK ir LMA prezidentai.

A.V. Dobkevičiūtės nuotrauka

Apie suolelių statymo istorijas bei papročius įdomiai kalbėjo prof. emeritas akad. Domas Kaunas. Botanikos sodo direktorius dr. Audrius Skridaila papasakojo apie BS kolektyvą, vykdomus mokslinius projektus bei ateities ūkinius planus puoselėjant šį visais metų laikais nuostabų gamtos kampelį.

Kalba prof. Domas Kaunas ir dr. Audrius Skridaila (A.F. Orliuko nuotraukos)

Bendriems BS administracijos bei VUPEK valdybos darbams prisiminti prof. V.B. Pšibilskis įteikė dr. S. Žilinskaitei dėkingumo suvenyrą. Dėkodama už atminimo dovanėlę ji maloniai prisiminė nuveiktus darbus, priartinusius suolelio pastatymo dieną.

Atminimo dovanėlės įteikimo ir dr. S. Žilinskaitės pasisakymo momentai (A.V. Dobkevičiūtės nuotraukos)

Susirinkusieji galėjo išbandyti, ar suolelis stiprus, ar patogus ant jo sėdėti. Vėliau ceremonijos dalyviai buvo pakviesti į Botanikos sodo Informacijos centro salę. Čia prie kavos ar arbatos puodelio buvo surengta M. Biržiškos gyvenimui ir veiklai skirta konferencija.

Akimirkos užfiksuotos A.V. Dobkevičiūtės nuotraukose

VUPEK prezidentas prof. V.B. Pšibilskis savo įžanginiame pranešime „Mykolo Biržiškos gyvenimo trajektorija“ apžvelgė Didžiojo Vilniaus seimo, 1917 m. Lietuvių konferencijos dalyvio, Lietuvos Tarybos nario, 1918 m. vasario 16-osios Nutarimo dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo signataro, profesoriaus, akademiko gyvenimo bruožus. Apibūdinta įvairialypė mokslinė, pedagoginė, kultūrinė ir visuomeninė veikla, išryškintas politinės elgsenos specifiškumas įvairiais istorinių pervartų momentais. Nemažas dėmesys skirtas profesoriaus darbui Vilniaus universitete itin sudėtingu Antrojo pasaulinio karo laikotarpiu. Sovietinės ir nacių okupacijos metais M. Biržiška, būdamas Universiteto rektorius, įvairiais būdais, taip pat ir, anot Bronio Railos, „lankščiaja rezistencija“, laviruodamas stengėsi išsaugoti Alma Mater kaip lietuviškosios kultūros židinį, apginti jį nuo okupantų brutalumo. Iškilios asmenybės portretas papildytas Lietuvoje mažai žinomais profesoriaus gyvenimo ir veiklos išėivijoje aspektais.

Pasisakymai ir diskusijos BS Informacijos centro salėje (A.F. Orliuko nuotraukos)

Profesorius emeritas, akademikas Domas Kaunas savo pranešimą „Mykolo Biržiškos praeities žymos“ skyrė Mykolo, Vaclovo ir Viktoro Biržiškų pusbroliui Stanislovui Biržiškiui (1900–1996) ir jo tarybmečiu išsaugotam Biržiškų genties istorijos archyvui. Pranešime taip pat išskirti kai kurie Mykolo Biržiškos asmens bei lituanistinės veiklos aspektai. Stanislovu susidomėta dėl to, kad Karaliaučiaus universitete studijavo gamtos mokslus, ūkininkavo tėviškėje, Šilalės valsčiuje, dirbo agronomu, mokytojavo Šilalėje ir Rietave. Patyrė Sibiro tremtį. Grįžęs apsisistojęs Stulgiuose (Kelmės r.), dirbo Kryžkalnio tarybiniam ūkyje. Vėliau apsigyveno Kaune. Karaliaučiuje Biržiškis studijavo 1923–1926 m., su studentų grupe lankė pavyzdinius Rytų Prūsijos ūkius. Bibliografo Vac. Biržiškos pavedimu Karaliaučiaus bibliotekose ir archyvuose rinko duomenis apie senąsias Mažosios Lietuvos lietuviškas knygas. Tai pažymėta „Lietuvių bibliografijos“ (1924) pirmosios dalies pratarmėje. Pirmųjų žinių apie S. Biržiškį suteikė ir jo adresą Kaune greičiausiai nurodė Marijona Čilvinaitė (1900–1995), dirbusi VDU ir VU bibliotekose, 1931–1943 m. vadovaujama Vac. Biržiškos. Pranešimo autorius S. Biržiškį lankė 1983 m., tikslas – užrašyti atsiminimus apie Karaliaučiaus universitetą, bibliotekas, studentus ir studijas. Pokalbis buvo turiningas, iliustruotas nuotraukomis. Jam išsiplėtojus, S. Biržiškis supažindino su seno kelioninio lagamino turiniu. Jame buvo sudėtas Biržiškų giminės archyvas. Šeiminkas rodė dokumentus, komentavo. Jis pritarė minčiai archyvą perleisti Vilniaus universiteto bibliotekai ir leido apie tai pranešti bibliotekos direktoriui Jurgiui Tornau. Direktorius šią galimybę įvertino teigiamai ir pasiūlė būti tarpininku. Archyvą į VU biblioteką pranešėjas pristatė 1983 m. balandžio 25 d. Jį įvertino ekspertų komisija, savininkui buvo sumokėta, įsigijimui tarpininkavo Kauno antikvarinis knygynas. Pirkimo sutartyje nurodytas pirkinio dydis ir turinys: Vaclovo, Viktoro ir Mykolo Biržiškų, jų tėvų ir senelių šeimos, ūkiniai ir kitokie 1591–1929 m. rankraštiniai dokumentai lenkų, rusų ir lietuvių kalbomis bei

fotografijos. Visa tai sudarė 217 saugojimo vienetų, iš viso 901 lapo apimties. Paprašius S. Biržiškio, jis pats užrašė ir tais pačiais metais įteikė atsiminimus apie studijas Karaliaučiaus universitete. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, atsiminimai paskelbti jo knygoje „Praeities pėdsakai“ (Vilnius, 1995, p.117–133). Archyviniai dokumentai nuolat naudojami Mykolui, Vaelovui ir Viktorui Biržiškoms skirtuose tyrimuose ir parodose.

Savo mintimis apie visuomenininko bei valstybininko prof. akad. M. Biržiškos veiklą pasidalijo istorikai Šilalės kraštiečių draugijos pirmininkas Virginijus Jocys ir VU istorijos fakulteto prof. Alfredas Bumblauskas. Diskusijoje dalyvavo prof. emeritai E. Manstavičius ir A.P. Stabinis.

VUPEK valdyba, LMA vadovai ir svečiai dėkoja šiems prof. emeritams, LMA nariams, kurie palaikė ir finansiškai parėmė siūlymą VU Botanikos sode Kairėnuose pastatyti VU rektoriaus prof. akad. Mykolo Biržiškos atminimo suolelį: V. Kučinskui, G. Juškai, J. Kuliui, G. Motuzai Matuzevičiui, A.P. Stabiniui, B. Juodkai, K. Kilkui, D. Surgailiui, E. Butkui, V. Daujotytei-Pakerienei, V. Paulauskui, A. Žilinskui, E. Manstavičiui, V. Usoniui, K. Sasnauskui, A. Jurgaičiui, A. Bagdonui, B. Stundžiai, M. Sapagovui, F. Ivanauskui, M. Michelbertui, A.F. Orliukui, L. Kimčiui, V.B. Pšibilskui, K. Jarašiūnui, Z.A. Kučinskienei, V.S. Laurinavičiui, J. Baniui, V. Nekrošiui ir kt.

VUPEK ir LMA nariai nuoširdžiai dėkoja Botanikos sodo direktoriui dr. A. Skridailai, BS bendradarbei dr. S. Žilinskaitei, Organizacijos vystymo ir bendruomenės reikalų prorektorės ir partnerystės prorektoriaus padėjėjai Vitai Gembutienei už pagalbą organizuojant šį renginį.

Šį informacinį puslapį parengė V.B. Pšibilskis, A.F. Orliukas ir A.V. Dobkevičiūtė.